

Wat is er mis met lantaarnpalen?

Door Joke Regouw, bestuurslid Stichting VraagWijzer Nederland, e-mail j.regouw@vraagwijzer.nl

---

Kort geleden hoorde ik het weer: het is te gek voor woorden, ja zelfs schandalig dat zorggeld besteed kan worden aan lantaarnpalen. Oormerken dat overschot en vastleggen dat het alleen aan Wmo-zaken besteed mag worden. Het is toch al diep droef dat er geld over is terwijl de mensen het steeds moeilijker hebben, alfahulpen vaste krachten verdringen et cetera et cetera.

Maar is dat wel zo erg? Hebben de belangenorganisaties en oppositiepartijen – en dat kunnen per gemeente steeds andere partijen zijn! – wel gelijk met hun pleidooi voor het oormerk? Is niet veel eerder het omgekeerde geval: door te oormerken benadeel je juist de Wmo-sector. Tenminste, als je het oormerken consequent doorvoert. Dus niet alleen als er een overschot is, maar ook bij het startbudget. Zie hier mijn visie.

Er zijn zo'n vier momenten in het jaar waarop in gemeenteland steevast de discussie losbarst. Als de driemaandelijke Marap Wmo of de jaarrekening bekend is gemaakt, de voorjaarsnota uit is of als het begrotingsdebat op handen is. Dan wordt immers zichtbaar hoe de gemeente er financieel voorstaat. Ook wat betreft de Wmo, in ieder geval wat betreft Wmo-voorzieningen als huishoudelijke hulp, vervoer, rollend materieel, woningaanpassingen en verhuizingen.

Vervolgens gebeurt er iets raars: iedereen bekijkt alleen hoe de gemeente heeft geboerd (of gaat boeren) ten opzichte van de (vorige) begroting. Hoe die begroting tot stand is gekomen is allang vergeten. En waar al dat geld in welke mate ooit vandaan is gekomen ook. Wie heeft bijgehouden hoeveel de gemeente ooit – in 1994 – en de jaren daarna heeft ontvangen voor de uitvoering van de Wet voorzieningen gehandicapten? Wie weet nog hoeveel geld gemeenten vanuit de algemene reserve hebben bijgeplust in de loop der jaren. Wie weet nog het effect van de regiotaxi op het gebruik van individuele vervoervoorzieningen en de prijs daarvan? Wie wil het weten? Moet je dat eigenlijk nog precies kunnen nagaan? En nog lastiger, wie weet wat het hele Wmo-budget is en hoe dat ooit tot stand is gekomen? En wat reken je daartoe? Ook de cursussen in de bibliotheek, de muziekschool, de sportactiviteiten in de wijk, de steun aan vluchtelingen, de ouderenadviseur of de sociaal raadsman?

Wat gemeenten nog wel heel goed weten is het bedrag voor huishoudelijke hulp. Dat houden ze bij sinds 2007. In veel gemeenten was dat bedrag toereikend; nadeelgemeenten hadden een groot probleem. Uit de gemeentelijke reserve werd en wordt soms nog steeds bijgestort ook al kwam het rijk met een geringe herverdeling. Gemeenten moesten ook wel bijplussen: 'nee' verkopen was geen optie. De compensatieplicht impliceert een open einde financiering. Geen patiëntenstop of wachtlijsten in de Wmo. Hooguit een wachtlijst als een zorginstelling tijdelijk te weinig personeel heeft.

Wmo-cliënten hebben profijt gehad van dat bijplussen. In veel gemeenten werd zeker in het begin bovengemiddeld royaal beleid gevoerd; lang niet overal werd voor alles een eigen bijdrage gevraagd. Die grote ruimhartigheid is verleden tijd. Het geld is op en er komt voorlopig niet veel bij voor de huidige taken. Integendeel. Dat oormerken van overschotten is daarom misschien wel voorlopig een theoretische discussie.

Maar stel je voor dat het budget voor veel onderdelen van het gemeentelijke takenpakket en dus ook de Wmo wel geoormerkt zou worden. Een vast bedrag voor het welzijnswerk voor ouderen, het algemeen maatschappelijk werk, het jongerenwerk, de huishoudelijke hulp, de scootmobiel etc. Of nog erger, als het rijk weer met doelluitkeringen zou gaan werken, de ultieme vorm van

oormerken. Een potje rolstoelen, een potje scootmobiels, een potje woningaanpassingen, een potje zwembaden en ook nog een potje lantaarnpalen. Vaste potjes met een vaste bestemming en een vaste verantwoording aan Den Haag. Met als consequentie dat wat over is terug moet. Dat is het landelijke kenmerk van oormerken.

Ook lokale potjes kunnen verstarrend werken. Binnen een lopende begroting kan nog wat geschoven worden, maar een bestemmingsreserve mag in principe alleen aan die bestemming besteed worden. Geld over van openbare verlichting? Dan reserveren we dat voor nieuwe lantaarnpalen met duurzamere lampen. Valt de aanleg van een rotonde mee, dan reserveren dat maar meteen voor het onderhoud van rotondes. Zo waren in de loop der jaren vele plaatselijke bestemmingsreserves ontstaan. Iedere wethouder had zo zijn eigen potjes. Maar ze zijn niet voor niets opgedoekt in de loop van de tijd. Het is juist het aardige van de gemeentepolitiek dat er jaarlijks wat te schuiven en dus te kiezen is. Prioriteiten stellen heet dat.

Oormerken zorgt voor verstarring. Als bijvoorbeeld voor de huishoudelijke hulp zou gelden dat het te traceren rijksbudget meteen ook het eigen gemeentelijke budget is, dan legt dat een enorme druk op de uitvoerders: geen cent te veel uitgeven. Het geoormerkte budget is dan gelijk het maximale budget, zo is mijn inschatting. En als er dan eens geld over is en dat komt dan terecht in de algemene reserve, ja dan kunnen er ook lantaarnpalen van gekocht worden. Prima, dan durft de oudere tenminste 's avonds over straat naar het wijkcentrum en dan komt de scootmobiel veilig aan bij zijn kaartclub. Dat is dan de keuze. Net zoals in een ander jaar het niet bestede lantaarnpalengeld naar hulp thuis kan gaan.

Het is overigens opvallend dat wethouders van alle partijen er nu voor pleiten het geld voor de nieuwe taken vooral niet te oormerken. Jeugdzorg en begeleiding moeten ontschot over komen. Alleen zo kunnen gemeenten de nieuwe taken aan. Misschien moet er aanvankelijk wel wat geld uit de algemene reserve bij en worden de lantaarnpalen een jaartje later van nieuwe lampen voorzien, het zij zo. Over een paar jaar, als er Wmo-geld over is, dan branden ze weer op volle sterkte.